

A VÉDELEMGAZDASÁG BIZTONSÁGPOLITIKAI ÖSSZEFÜGGÉSEI NAPJAINKBAN

DEFENSE MANAGEMENT SYSTEM IN THE ACTUAL SECURITY THREATS

BABOS Tibor; BEREGI Alexandra Lilla

(ORCID: 0000-0001-7459-8349); (ORCID: 0000-0003-0436-4875)

babos@uni-obuda.hu; beregi@uni-obuda.hu

Absztrakt

A tanulmány tézise, hogy a védelemgazdaság, védelmi célú tartalékolás szabályozása ma Magyarországon erősen hiányos és elavult. Ezért mielőbb célszerű megalkotni egy, az aktuális és új biztonsági kihívásokra is választ adó, az EU- és NATO-tagság követelményeit is teljesítő, nemzeti összkormány-zati rendszert, amelyben a központi és a területi igazgatás, a szakmai szervezetek, a fegyveres erők, a nem kormányzati szervezetek, valamint a piaci szereplők különálló feladatrendszere összekapcsolódik, összességében pedig egységes egészet képez. A dolgozat bemutatja (1) a biztonságot alakító katonai és természeti tényezőket, (2) a védelmi igazgatás legmeghatározóbb történeti, jogalkotási sarokköveit; (3) a védelemgazdaság helyzetét a II. világháborúban és hidegháborúban, a rendszerváltozás-kor és napjainkban, (4) a védelemgazdaság aktualitását, ajánlásait Magyarország vonatkozásában.

Kulcsszavak: biztonság, védelmi igazgatás, védelmi felkészítés, védelmi célú tartalékolás

Abstract

The thesis of the study is that the regulation of defense economy and defense reserve stock system is heavily deficient and outdated in Hungary today, therefore it is important to create a new complex defense management scheme based on the following guidelines: support of Hungary's political; economic and defense interests; response to the actual security threats; transparency with the EU and NATO requirements, imbedded into the central, regional and territorial public administration as well as into the state authorities; and finally connected to the non-governmental organizations, and to the market economy players. In order to justify the thesis, the study first discusses the main military and natural factors of security. The second part presents the relevant historical and legislative cornerstones of the Hungarian defense administration i.e. features of the defense economy in the II. World War and Cold War, in the change of the political regime in the 1990s and afterwards. The third part describes the present context of the defense economy and defense reserve stock system. Finally the author summarizes the main messages of the topic and offers concrete recommendations for a more efficient national defense management system.

Keywords: security, defense management, defense preparation, defense reserve.

A kézirat benyújtásának dátuma (Date of the submission): 2018.05.01.
A kézirat elfogadásának dátuma (Date of the acceptance): 2018.09.17.

BEVEZETÉS

A biztonság átalakulása a 21. század kezdetén, a korábbi évtized poszthidegháborús trendjeibe illeszkedve folytatódott. A nyolcvanas évek végén megindult politikai, gazdasági és társadalmi változások, a globalizáció kiteljesedése elsöpörte a bipoláris világrendet, amelynek nyomán megváltozott a világhatalmi egyensúly, felgyorsult a tudományos-technológiai fejlődés, az államok egymásra utaltsága megnövekedett, miközben – a határok általános elgyengülésével – a fenyegetések egyetemessé, egyben közössé váltak. A „rég”, hagyományosnak nevezhető fegyveres konfliktusokat felváltották az „új” biztonsági kihívások: az alacsony intenzitású biztonsági kockázati tényezők, a tömegpusztító fegyverek proliferációja, a nukleáris, vegyi, biológiai technológiák kontroll nélküli fejlesztése, a számítógépek tömeges felhasználásából adódó kibernetikus fenyegetések. Továbbá az egyenlőtlen társadalmi és gazdasági fejlődésből származó érdekellentétek, vagy a nem állami szereplők, terrorcsoportok által szervezett támadások, mind-mind új, megelőző és védelmi természetű célrendszerek meghatározására készítik az államokat, túlélésük jegyében.[1] E körülmények között a védelemgazdaság, a védelmi felkészítés és a védelmi célú tartalékolás új értelmezést kap, meghatározó jelentősége ugyan megmarad, azonban ártékelődik.

A védelmi igazgatás közvetlen kapcsolatban áll a biztonsági fenyegetésekkel, kockázatokkal és nemzetközi folyamatokkal. Másként fogalmazva: a mindenkori biztonsági körülmények folyamatosan befolyásolják a védelmi igazgatás szervezését és a védelmi felkészítés célrendszerét. A védelemgazdaság, a nemzetgazdaság és a védelmi képességek koherenciáját jelenti. A védelmi felkészítés egyik legfontosabb alapeleme a védelmi igazgatás. A nemzetgazdaság védelmi – vagyis békeidőszakról eltérő helyzetekre való – felkészítésének meghatározó és megkerülhetetlen eleme a védelmi célú tartalékolás.

A tanulmány az alábbi kérdésekre keresi a választ:

- Melyek az védelmi felkészítést, -igazgatást és -tartalékolást befolyásoló fontosabb biztonsági összetevők?
- Mely tényezők mentén határozható meg a védelemgazdaság és annak elemei?
- Mik a védelmi igazgatás kialakításának mérföldkövei Magyarországon a hidegháború időszakában, a rendszerváltozáskor és napjainkban?
- Melyek a védelmi igazgatás legmeghatározóbb jogalkotási sarokkövei Hazánkban?
- Hogyan jellemezhető a védelemgazdaság és a védelmi tartalékolás kapcsolata ma Magyarországon?

A tanulmány tézise, hogy a védelmi felkészítés, azon belül a védelemgazdaság és védelmi célú tartalékolás szabályozása és gyakorlati megvalósítása ma Magyarországon hiányos, elavult, ezért indokolt megalkotni hazánk biztonsági érdekeinek megfelelő, az új biztonsági kihívásokra is választ adó, valamint az EU- és NATO-tagság követelményeinek is megfelelő nemzeti, összkormányzati rendszert. A rendszerben a központi és a területi közigazgatás, a szakmai szervezetek, a fegyveres erők, a nem kormányzati szervezetek, valamint a piaci szereplők lehatárolható és különálló feladatrendszere funkcionálisan kapcsolódik, összességében pedig egységes egészet, komplex védelmi rendszert képez.

A tanulmány a tézis igazolása érdekében először bemutatja a biztonságot meghatározó alapvető tényezőket, számba veszi a védelmi igazgatás jogszabályi háttérét a 90-es évektől egészen napjainkig. Azt követően az új biztonsági kihívások elemzésén és értékelésén keresztül ismerteti a gazdaságmozgósítás és a gazdaság békeidőszaki, védelmi célú felkészítésének alternatív lehetőségeit. A tanulmány végül összefoglalja a bekövetkezett változások hatásait és ajánlásokat fogalmaz meg a gazdaság védelmi felkészítésének aktuális helyzetére vonatkozóan Magyarországon.

A BIZTONSÁGOT MEGHATÁROZÓ FONTOSABB TÉNYEZŐK

A védelmi igazgatás közvetlen kapcsolatban áll a nemzetközi biztonsági fenyegetésekkel és kockázatokkal. A mindenkori biztonsági körülmények folyamatosan befolyásolják a védelmi igazgatás szervezését és a védelmi felkészítés célrendszerét. A védelmi igazgatás rendszerében jelentős hangsúlyt kap a megelőzés és a felkészítés. A téma megértése szempontjából fontos számba venni a nemzetközi biztonsági folyamatok legfontosabb elemeit, értékelni és elemezni azok tartalmát.[2]

A nyolcvanas évek végén a kelet–nyugati szembenállás megszűnésével gyökeresen új globális stratégiai helyzet alakult ki. A közép- és kelet-európai államok sorban szakítottak a szocializmus gyakorlatával, a központosított államrenddel, s deklarálták, hogy a Nyugat és annak társadalmi rendszere felé fordulnak. E történések széles körű dezintegrációs, ugyanakkor integrációs tendenciákat idéztek elő. A Kelet-Európában végbemenő események radikálisan megváltoztatták a világpolitikai arculatát, s az annak hatására meginduló változások még ma is meghatározók a kontinensen. A jelenlegi újszerű, a korábinál sokrétűbb és instabilabb helyzetben a biztonságot befolyásoló tényezők, veszélyforrások, kockázatok is más hangsúlyt kaptak, újakkal bővültek. Előtérbe kerültek a biztonság egyéb alkotóelemei: a gazdasági, a pénzügyi, a társadalmi, a kulturális, a vallási, a környezeti, a közbiztonsági, vagy a migrációs problémák mellett dominánsan jelentkeznek a technológiai és informatikai kockázatok.

Földünk biztonságát még mindig az átfogó történelmi korszakváltás következményeiből adódó átmenetiség, illetve a dinamikus restrukturálódás, a piaci és politikai konkurenciaharc, a regionalizáció, lokalizáció és a nacionalizmus jellemzi, miközben a digitális forradalom és annak kiteljesedése meghatározó történelmi jelenséggé lép elő. Míg a nyolcvanas évek óta a második világháborúban kialakult hidegháborús rend szétporladása egyre inkább dinamikáját veszti, addig az új globális hatalmi centrumok súlyközpontjai átalakulnak és újradefiniálódnak Ázsiában, Észak-Amerikában és Európában. E folyamatban az amerikai és a nyugat-európai gazdasági potenciál ugyan továbbra is meghatározó, azonban már egyértelműen nem domináns. A hatalmi központok kialakulása és sikere a digitális, informatikai, információs rendszerek minél aktívabb, céltudatosabb és szélesebb felhasználásán múlik.

Ezzel párhuzamosan mind a globális, mind pedig az európai biztonsági kihívások átfogó és nagyléptékű mutációt is produkálnak. Ma egyre makulátlanabban és erélyesebben juthatnak kifejezésre a nemzetállamokhoz nem minden esetben köthető, viszont transznacionális karakterisztikát öltő fenyegetettségek. Az elmúlt két-három évtizedben új biztonsági kihívások jelentek meg: aszimmetrikus biztonsági kockázati tényezők; tömegpusztító fegyverek proliferációja. Napjaink legnagyobb kihívásai: nukleáris, vegyi, biológiai technológiák; génmanipuláció; tömegpusztító fegyverek hordozóeszközei; számítógépek tömeges felhasználása; veszélyforrások, technológiák, illetéktelen kézbe jutása. A globalizáció következménye a terrorizmus, ami veszélyt jelent minden állam bel- és külbiztonság politikájára. Új kihívásként jelenik meg a demográfia és migráció, amely megmutatkozik kulturális, vallási, politikai, gazdasági, klimatizáció és éghajlatváltozásokban is. Európa migrációs politikája olyan jellegű feszültséget okozhat, melynek következménye fegyveres konfliktusokhoz vezethet (pl.: határok lezárása). A nemzetközi szervezett bűnözés megmutatkozik kábítószer csempészetben és kábítószer kereskedelemben egyaránt.[1] Természetüket tekintve korunk biztonsági kockázati tényezői térben kisebb kiterjedésűek, azonban sokrétűbbek, szerteágazóbbak, s egyben dinamikusabbak is; hatásukat tekintve könnyen akár globális méreteket is ölthetnek; időben pedig szinte behatárolhatatlanok.

A globális stratégiai javakat megcélzó nemzeti gazdasági, politikai és katonai stratégiák esetleges konfrontációja a XXI. században is potenciális biztonsági veszélytényező. Míg a fejlett világban a globális centrumok közötti verseny egyre dinamikusabban fokozódik, addig a bizonytalansággal és átmeneti viszonyokkal küszködő térségekben a biztonsági devianciák folyamatos halmozódása tapasztalható. A túlélésért folytatott harc a gazdasági fejlettség különböző

szintjein elhelyezkedő országok között, a jóléttől tulajdonképpen függetlenül zajlik. A fejlett országok éppúgy rivalizálnak egymással, mint a fejletlenek, vagy a fejletlenek a fejlettekkel, és fordítva. Leegyszerűsítve: éppúgy több kell annak, akinek kevés van, mint aki sokkal rendelkezik. A globális stratégiai javak többsége azonban ma még véges. Az informatika adta platformokat azonban minden állami és nem állami entitás használja, fejleszti, ezért a digitális terek nagyban összeolvadnak ez által képezve globális egységet, egyben sokrétűséget.

A globalizáció, a digitalizáció, az információ, és a médiák által befolyásolt társadalmi és kulturális értékek súlyos identitászavarokat okoznak makro- és mikroközösségi szinten egyaránt. A tradicionális nemzeti jellemvonások, öntudatok, szabályok és egyéb értékek új értelmezést kapnak, s e sokrétű folyamatban a nemzeti stratégiai célok is merőben átalakulóban vannak. Ennek egyik legfőbb oka, hogy a nyitottabb határok, a szabad információáramlás és az információ globálissá válása következtében a nemzetközi kapcsolatok "nemzeti", "(nemzet) állami" és "nemzetközi" vizsgálati kategóriái, szintjei merőben átértékelődnek.

A globalizáció hatására univerzálódó biztonsági kihívások nagyban összemossák a "kül-" és "belbiztonság-politikák" közötti különbséget. E folyamatban az államközpontú intézmények és szabályok feloldódnak és teret engednek a globális kapcsolati rendszerek és szereplők diktálta törvényeknek. A kockázati tényezők egyetemessé válása folytán egyfelől élénkülnek a közös biztonságpolitikai fellépést szorgalmazó viták, másfelől a nemzetállamok magasabb, a nemzetközi biztonsági intézményrendszerek szintjére emelik érdekeik érvényesítését, amely tendencia a nemzetközi intézményrendszer felelősségének növekedésével jár. E folyamatban az állam, mint a "nemzetközi kapcsolatok egyik tényezője" szerepe és kompetenciája átformálódik. Ma az államok a poszt-internacionális dinamizmus időszakában működnek, amely a határokat sokkal átjárhatóbbá, az intézményeket kevésbé hatékonyá és a politikai erőt zavarosabbá teszi. Az állami intézmények ugyan továbbra is fontosak maradnak, azok azonban kisebb hatékonysággal, kevesebb forrással és csökkenő legitimitációval funkcionálnak. Tekintettel azonban arra, hogy a nemzetközi szervezetek presztízs- és legitimitációvesztése rohamosabban megy végbe, mint az államoké, a nemzeti szereplők ereje relatíve gyarapszik.

A globalizáció és modernizáció útjában még mindig számos, elsősorban kulturális, vallási és nacionalista bástya áll. Kérdés, hogy az olyan erősen zárt, tradicionális jelszavak mentén szerveződő közösségek, mint például az iszlámtársadalmak, vagy korunk diktatúrái képesek lesznek-e konfliktusmentesen ellenállni e komplex, és többszintű folyamatnak, vagy konfrontálnak vele. Minthogy maga az iszlám sem homogén, valószínű, hogy a konfliktusok az extrémítások, vagyis egyfelől a túlzottan zárt, fundamentalista diktatúrák, valamint a nyitott, liberalizált társadalmak közötti törésvonalak mentén törnek fel. E két ellentétes irányú erő minden bizonnyal mindaddig konfrontálódik egymással, amíg a kontrasztok ki nem egyenlítik, vagy megfelelőképpen le nem rontják egymást. A digitális hálózatok e konfrontáció nyílt színterei. Miközben az internet óriási kulturális hatást gyakorol a zárt társadalmakra, addig a fundamentális rendszerek mind gyakrabban használják e rendszert támadásaik érdekében.

A legnagyobb veszély ma talán a radikalizmus és a technológia kontrasztjában rejlik. Az egyenlőtlen társadalmi, gazdasági alapok és az aránytalan erőforrások következtében fokozódó konfrontáció-kockázatot a kulturális, civilizációs, vallási, etnikai retorikák és politikai érdekek tovább élezik. E komplex társadalmi polarizáció aztán kölcsönhatásba kerül(het) a hidegháború örökségeként megmaradt katonai potenciállal, amely folyamatban a szinte összemérhetetlen technológiai kontrasztok és a tömegpusztító fegyverekhez való relatíve könnyű hozzáférés meghatározó szerepet játszanak. Ehhez ok-okozati összefüggésként kapcsolódik a további rohamtempójú és széles spektrumú tudományos-technológiai fejlődés, amelynek során a gazdagok még inkább gazdagabbá és fejlettebbé válnak, a szegények pedig relatíve még inkább a perifériára sodródnak. Az, hogy ezek a kontrasztok miképpen és mikor egyenlítik ki egymást, ma még beláthatatlan.

Az aszimmetrikus biztonsági kockázati tényezők, úgymint a tömegpusztító fegyverek alkalmazása, azok célba juttathatósága és/vagy a terrorizmus által okozható csapás napjainkban nagyobb valószínűségű fenyegetettséget jelent a fejlett országokra nézve. A hidegháború utáni évek zavaros biztonsági környezetében a tömegpusztító fegyverek és más pusztító technológiák ellenőrizetlenül hagyása és proliferációja következtében ma a világ stratégiai erőegyensúlya átstrukturálódik. A fejlett világgal opponáló országok, nemzetek és nem állami szereplők a nemzetközi érdekérvényesítés "szabályszerű" eszközei hiányában, vagy azok helyett aszimmetrikus kellékeket ragadnak, amelyek relatíve kis forrásigényűek, ugyanakkor hatásukat tekintve akár egyetemesek is lehetnek. Azok a fejlett hatalmak, ahol kifejlesztették e technológiákat, mára potenciális célponttá váltak. Miután növekszik annak lehetősége, hogy a harmadik világ bizonyos politikai erői az egymás közötti, vagy a fejlett világgal szembeni konfliktusai során a hadviselés "piszkos" eszközeihez nyúljanak, a nukleáris, vegyi és biológiai technológiákban, a génmanipulációban, a tömegpusztító fegyverek hordozóeszközeiben, a számítógépek tömeges felhasználásában rejlő szerteágazó veszélyforrások, a technológiák illetéktelenekhez kerülése jelenti napjaink talán a legkönnyebben bekövetkező fenyegetését.

A globalizáció egyfajta reakciós tényezője, vagy inkább selejterméke a terrorizmus. A terrorizmus soha többé nem tekinthető belpolitikai problémának, tudniillik a terrorizmus direkt fenyegetést jelent a nemzetközi biztonságra. Az egyenlőtlenség, a szegénység, a diktatúrák expanziós becsvágya és az ehhez kapcsolódó kulturális gyökerek táptalajul szolgálnak a terrorizmus burjánzásának. A terrorizmus, mint az egyetemes fenyegetés, a támadások skálája, a globális veszteségek minőségi és mennyiségi mutatói, valamint a transz-nacionális, professzionális, mobil és minden gátlást és határt nélkülöző terrorszervezetek által nyilvánul meg, amelyek minden egyes nemzetállam biztonságára potenciális veszélyt jelentenek.

A kultúrák szempontjából a globalizáció, a digitalizáció és az informatikai fejlődés jövőjét illető kérdés úgy fogalmazódik meg, hogy az egyes nemzetek, országok, föderációk, államközösségek, régiók, szövetségek és szervezetek mindegyike képes lesz-e annak érdekében mozgósítani forrásait, hogy konfliktusmentesen kapcsolódjon be e folyamatba, vagy, hogy átalakuljon, esetleg megszűnjön? És ha nem, mely(ek) lesz(nek) az(ok) amely(ek) nem lesz(nek) képes(ek)? Mikor? És milyen áron?

Napjaink biztonságának egyik legfontosabb eleme a mára kialakult nemzetközi rendet szavatoló katonai erőegyensúly. A katonai erő, a technikai, technológiai fejlesztések és az azokban rejlő pusztító potenciál miatt kiemelt figyelmet kap a biztonság értelmezésében. A hidegháború utáni időszakban megtorpant katonai fejlesztések, sok helyütt leállt, vagy – akár – csökkenő katonai képességek tendenciája megfordult, s ma egyre több országban tapasztalható a katonai kiadások emelkedése, a haditechnikai kutatások és fejlesztések növekedése, az új technikai és technológiai megoldások elterjedése: kiberhadviselés; komplex hálózat-alapú fegyverrendszerek; intelligens fegyverek; lopakodó üzemmód; robottechnika.

A fentiek tükrében megállapítható, hogy a felkészülés melletti fontos alapelem a rugalmasság, ami az új kihívásokhoz való alkalmazkodás képességét rejt magában. A védelmi igazgatás rendszerét ezért nem statikus szervezetként kell tekinteni, hanem egy olyan rendszerként, amely folyamatosan képes megújulni, változni és reagálni a megváltozott kihívásokra. A biztonság korszerű értelmezésének követelményei közé tartozik a biztonság fogalmának újraértelmezése, megteremtése, fenntartása és korszerűsítése. Prioritást élvez a megelőző, valamint az integratív jelleg a nemzeti és nemzetközi fellépések során egyaránt.

A VÉDELMI IGAZGATÁS TÖRTÉNETE MAGYARORSZÁGON AZ 1990-ES ÉVEK-TŐL NAPJAINKIG [3]

A védelmi igazgatás az 1990-es években

A védelmi igazgatás jelentős változásokon ment keresztül az elmúlt két évtizedben. Magyarország, mint poszt szocialista ország nehezen tudta kialakítani a rendszerváltást követően védelmi igazgatási rendszerét. A már említett nehézségek jegyei, hazánk védelmi igazgatási rendszerének „lemaradásában” mutatkoznak meg.

A tanulmány a tézis igazolása érdekében bemutatja a védelmi igazgatás történetét különös tekintettel a Védelmi Hivatal szaktevékenységeire, mely tevékenységek később strukturáltan kerültek átvételre a Honvédelmi Minisztérium (HM), Belügyminisztérium (BM) és a Nemzetgazdasági Minisztérium (NGM) feladatmegosztásában. A fejezet elemzi a védelmi igazgatás jogszabályi hátterét a 90-es évektől egészen napjainkig. A fejezet bizonyítja, hogy a védelmi gazdálkodás Magyarországon erősen hiányos, tekintettel a jelentős történeti, jogalkotási, kormányzati változásokra.

1995. július 1. napján megalakult a Védelmi Hivatal, amely HM háttérintézményként folytatta munkáját. Ezzel szervezetenként egységessé vált a védelmi felkészítés kormányzati koordinációja. A Védelmi Hivatal feladatai közé tartozott a minősített időszakokra vonatkozó védelmi igazgatási döntések előkészítése és végrehajtásának koordinálása. A védelmi igazgatás központi és területi szintű rendszerének kialakításával párhuzamosan folytatódott a védelmi felkészítés, melynek alapjául a különböző típusú védelmi felkészítési programok szolgáltak. Az 1990-es évek közepétől a Védelmi Hivatal meghatározónak tekintette a gazdaságmozgósítás piactudományi viszonyokra kialakított, a nemzetgazdaság védelmi felkészítése tervezéséről és a védelmi célú tartalékolási tevékenység szabályozásáról szóló 1041/1994. (V.I.) Korm. határozatból következő honvédelmi feladatok összehangolását. [4] -A tervezési tevékenység különösen a minősített időszaki tervek kidolgozására, a rögzített hadiipari kapacitások és állami céltartalékok megalakítási és biztosítási feltételeinek megteremtésére irányult. A gazdaságmozgósítási feladatokat egyaránt végezték az ágazatok területi és helyi szintű védelmi igazgatási szervei. Ekkor hazánk részese volt a Partnership for Peace (PfP) folyamatoknak, amely a későbbi (1999) NATO-hoz való csatlakozás lehetőségét készítette elő.

1998. november 1. napjától a védelmi felkészítési feladatokban változások következtek be. A védelmi igazgatás és felkészítés kormányzati koordinációjára megalakult a Miniszterelnöki Hivatal Biztonság és Védelempolitikai Koordinációs Államtitkársága. Ezen feladatok ellátására létrehozott Titkárság a HM Védelmi Hivatalának, a BM-nek és az akkori Pénzügyminisztériumnak vezetőiből és szakértőiből állt össze. A fő feladatok között szerepelt:

- védelmi stratégia és biztonságpolitikai alapelvek kialakítása;
- az ország védelmi felkészültségének biztosítása;
- a nemzetgazdaság védelmi felkészítése;
- a gazdaság mozgósítása;
- a Gazdaságbiztonsági Tartalékolási Tárcaközi Bizottság vezetése.

A védelmi feladatok közé tartozik a természeti vagy ember által előidézett katasztrófák elhárítása is. 1998. november 5. napján árvízveszély következett be a Felső-Tiszán. A védekezést a kormányzati koordináció a területi-helyi védelmi igazgatási szervek szereplőivel összehangolt munkával kezelték. A Miniszterelnöki Hivatalon belül megalakult új államtitkárságot mégis megszüntették. A feladatok a következőképp oszlottak el az érintett tárcák között:

Honvédelmi miniszter:

- védelmi felkészítés;
- ország mozgósítás feladatai és koordinálásuk;

Belügyminiszter:

- polgári védelmi tervezés, felkészítés és koordináció;

Gazdasági miniszter:

- gazdaságmozgósítási feladatok.

A védelmi igazgatás a 2000-es években

A 2000-es éveken a Védelmi Hivatal tovább folytatta működését. 1999-2000-ben a Védelmi Hivatal feladatai kiszélesedtek hazánk NATO taggá válásának szabályozási és védelmi felkészítési tevékenységeivel. A honvédelem rendszerében a védelmi felkészítés a polgári és katonai képességek komplex felhasználására irányult.

A védelmi felkészítés 2001. évi folyamatába új feladatok, védelmi intézkedések kerültek a 2001. szeptember 11. napi Amerikai terrortámadások kapcsán. 2003-ban megtörtént a VÉDELEM-2003 rendszergyakorlat előkészítése. Ugyanebben az évben a védelmi felkészítés két fontos területén jogalkotási feladatok folytak. Egyrészt a befogadó nemzeti támogatás feladataival és a NATO szövetségi kötelezettséggel összefüggő feladatokkal foglalkoztak, másrészt a Védelmi Hivatal a területi védelmi igazgatási szervekkel közreműködve részt vállalt a nemzetgazdaság védelmi felkészítésére vonatkozó jogforrás megalkotásában.[5] Így váltotta fel a korábbi a nemzetgazdaság védelmi felkészítése tervezéséről és a védelmi célú tartalékolási tevékenység szabályozásáról szóló 1041/1994. (V.1.) Korm. határozatot a nemzetgazdaság védelmi felkészítése és mozgósítása feladati végrehajtásának szabályozásáról szóló 131/2003. (VIII.22.) Korm. rendelet. [4,6] Az új Korm. rendelet kitér a védelemben közreműködő szervek és a lakosság minősített időszakos ellátásainak igényeire, a rögzített kapacitás szükségletekre és a stratégiai tartalékolás kérdéseire.

A 2004. év védelmi felkészítési feladataihoz kötődik, hogy a Kormány elfogadta a terrorizmus elleni küzdelem aktuális feladatairól szóló 2112/2004. (V. 7.) Korm. határozatot, ezzel elfogadta Terrorizmus Elleni Nemzeti Akciótervet, és elrendelte az intézkedések végrehajtását. [7] Ebben az évben elkezdődött a védelmi feladatok költség igényeinek megalapozása és az országos szintű védelmi tervezési rendszer (Országos Veszélyhelyzeti Tájékoztató Rendszer) elméletének a kidolgozása.

A 2007. évben elkészült a nemzeti válságreakálás rendszerének leírása, amely összhangban állt a NATO válságreakálási rendszerével. A 2007. évi védelmi felkészítési feladatok kidolgozásában a gazdasági tárca mellett delegált szakértők is részt vettek. A nemzetgazdasági felkészítés, a honvédelmi igények és a hadiipari kapacitások kidolgozását a honvédelmi tárca végezte.

A védelmi felkészítési feladatok gyakorlati megvalósítására, valamint az állomány elméleti felkészítésére 2008-ban került sor. Ekkor számos településen oldottak meg védelmi feladatokat a polgármester és a helyi lakosság bevonásával, amely hasznosságának pozitív társadalmi visszhangja volt, csakúgy, mint a területi képviselői szervek elméleti oktatásának, tananyag kidolgozásának.

A védelmi igazgatás napjainkban

A gazdaságmozgósítási feladatok 2010-től a NGM hatáskörébe kerültek. 2012-ben a közös stratégia tervezésére és szabályozására felállították a Nemzetgazdasági Tervezési Hivatalt, de az intézmény két év működés után megszűnt.

A nemzetközi trendek és a nemzeti biztonsági kutatások a terület egységes kezelését sürgetik (átfogó megközelítés – comprehensive approach). Magyarországon a védelemgazdaságot érintő szakpolitikai kérdésekben a Miniszterelnökség koordinálása mellett három tárca jelenléte az uralkodó: HM, BM, NGM. A haderő szerepe a különleges jogrendben nem változott, de a figyelem a polgári biztonsági kihívások, veszélyek irányába fordult, melyet 2010-et követően a

BM vezényel. A BM a rendészeti, katasztrófavédelmi; terrorizmus elleni; kiber védelmi kihívásokat kezeli.

A nem katonai veszélyek egységes kezelési rendszere a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (OKF) 2000. évben történő felállításán túl, a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény elfogadásával vált szabályozottá. [8] Így a 2015-ben kialakult tömeges migráció helyzetét már a BM Katasztrófavédelmi Operatív Törzs irányította.

A gazdaságmozgósítás kérdésköre (GM) 2010-től a NGM (a továbbiakban: NGM) irányítása alá került. A Kormány 2011. november 30. napján fogadta el a gazdaságbiztonsági rendszer létrehozásáról szóló 1410/2011. (XII.1.) Korm. határozatot, amely az NGM részére előírta, hogy 2012. április 30. napjáig készítsen a témában előterjesztést. A feladat végrehajtása nem valósult meg. [9] A védelmi felkészítés egyes kérdéseiről szóló 1221/2016. (V.02.) Korm. határozat 1. melléklet 6/a pontja szerinti feladat teljesítése a Miniszterelnökség részéről megvalósult a nemzetgazdaságra háruló védelmi célú tartalékolással összefüggő feladatokról szóló koncepcióról szóló előterjesztés elkészítésével. [10]

A tézist bizonyítja, hogy a védelmi igazgatás történetében bekövetkezett változások következtében Magyarországnak jelentős változásokhoz volt szükséges igazodnia az, amely az 1990-es évektől egészen máig tart. A védelmi igazgatás egységes arculatának kialakítása napjainkban is zajlik, melyre megoldást nyújthat az egységes kormányzati döntéshozatal.

A VÉDELEMGAZDASÁG JELLEMZŐI A II. VILÁGHÁBORÚTÓL A HIDEGHÁBORÚN ÁT A RENDSZERVÁLTOZÁSON KERESZTÜL NAPJAINKIG

A háborús gazdasági stratégiák fő modelljeinek bemutatása a II. világháborúban

E fejezet két háborús gazdasági stratégiát mutat be: az egyik modell célrendszere a háborúhoz szükséges termelés maximalizálása, a másik modell a gazdasági prioritások átsorolásával próbálja kielégíteni a háborús keresletet.

Magyarországon a hidegháború alatt a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa (KGST) és a Varsói Szerződés (VSZ) központi tervutasításos rendszert képezte. A NATO országokban is hasonló rendszer működött, de az ellátási rendszer nem volt központosított, minden tagország magának biztosította a fegyveres erők ellátását. A Varsói Szerződésben mindent centralizáltak, ez azt jelentette, hogy a fegyvereket és a hadfelszerelést homogenizálták, és a logisztikát, valamint a tagországok védelemgazdasági rendszereit azonos módon építették fel. Ez a modell legfőképp a II. világháborúban kialakult szovjet hadigazdálkodásra vezethető vissza. [11] A II. világháborúban azonban volt olyan gazdaságmozgósítási rendszer is, amely eltért a központosított modelltől.

Alan Milward nyomán Szenes Zoltán kétféle háborús gazdasági stratégiát különít el. [12] Az első modell a gazdaságot totálisan alárendeli a háborúnak, ahol az egyetlen cél a háborúhoz szükséges termelés maximalizálása volt. [13]

$$W1 = p + r + s + e - f$$

w1= háborús termelési potenciál

p= a nemzeti termék egy évben

r= a gazdaságban rendelkezésre álló tartalék

s= a békeidőszaki tőkepótlásból elvett megtakarítás

e= a gazdaságba bevonható külső források mennyisége

f= közigazgatási fennakadás miatt csökkent hatékonyság

A másik modell a gazdasági prioritásokat átsorolja, így próbálta kielégíteni a háborús keresletet.

W2= w1-c-i-d

w1= háborús termelési potenciál

c= háború ellenére fenntartott polgári fogyasztás

i= új, civil beruházások összege

d= politikai és társadalmi rendszer fennakadásai.

A *W1 modell* az ország túlélését szolgáló modell, ennek érdekében minden erőforrást a háborús gazdasági termelésnek vetett alá. A modell akkor sikeressége a teljes megsemmisülés és a túlélés közti választásban rejlett. A II. világháborúban ezt használta a Szovjetunió, Németország, Észak-Korea és Vietnám. Ebben a modellben a meghatározó tényező a túlélés érdekében tehát a termelés maximalizálása volt.

A *W2 modellt* akkor alkalmazták, amikor a háború feltehetően nem járt teljes megsemmisüléssel. Többek között arra való tekintettel, hogy a hadi termelés maximalizálása képes teljesen nyomorba dönteni egy országot.

Fentiek bizonyítják a tézist, mert a II. világháború alatt a Varsói Szerződésben a szovjet modellt alkalmazták, ennek következtében Magyarországnak, mint tagországnak kötelező volt a centralizációt követni. Negatív hatásai abban mérhetők, hogy a rendszerváltozás után nehezen tudott átállni az ország a saját gazdasági stratégia kialakítására.

A védelemgazdaság a hidegháborúban

E fejezet két történelmi aspektusból elemzi a védelmi tartalékolás rendszerét a hidegháború időszakában és a rendszerváltást követően. Összehasonlítja a hidegháborúban alkalmazott szovjet hadviselés modelljét, valamint bemutatja a háborús szükségletekre alkalmazott stratégiát különös tekintettel a stratégiai tartalékok, állami egészségügyi tartalékok és a nemzetgazdasági mozgósítás tartalékainak tárolására. A fejezet utolsó aspektusaként bemutatásra kerülnek az EU és NATO csatlakozásból adódó transzformációk Magyarország vonatkozásában.

Az előzőek alapján megállapítható, hogy a hidegháború időszaka alatt Magyarország a szovjet hadviselésre volt kényszerítve. Ennek következtében a szovjetek a háborút négy szakaszra osztották fel:

1. hagyományos eszközökkel folytatott harc;
2. atomfegyverek korlátozott alkalmazása;
3. atomfegyveresek korlátozott alkalmazása, és
4. befejező haditevékenység időszaka.

A fenti felosztást a NATO is alkalmazta. (vö.: tömeges megtorlás, rugalmas reagálás). A gazdaság háborús felkészítésének koncepciója a következőképp alakult:

- feszültégi időszak: 3-6 hónap;
- háborús veszélyeztetettségi időszak: 1-2 hét;
- közvetlen háborús veszély: maximum 3 hónap. [14]

A fent ütemezett időszak állt rendelkezésre ahhoz, hogy a gazdaságmorgósítás feladatait végrehajtsák, illetve a háborús termelést felgyorsítsák. Az ország védelmi feladatait az állampárt vezetése irányította. Ez azt jelentette, hogy közvetlen felügyeletet gyakorolt a fegyveres, rendvédelmi szervek, valamint a védelmi igazgatási szervek felett. A Számítási év Terve (SZÉ) tartalmazta a fegyveres erők igényeit, szabályozta a hadiipari termelésben érintett gazdasági szervezetek, és közreműködő partnerek termelési, szolgáltatási és ellátási feladatait, melyet az

Országos Tervhivatal (OT) állított össze hasonlóan a gazdaságmozgósítási tervhez. Ami nem volt biztosított az ország területén belül, azt speciális importból biztosították. A koordinációt a VSZ és KGST végezte. 1986-ban készült el az utolsó SZÉ terv.

A háborús szükségletekre az alábbi képletet alkalmazták: [13]

$$D = s + c + I$$

D= anyagi szükségletek a háború első időszakában

s= a frontheadművelet végére előírt készletek

c=a haderő fogyasztása hadműveletben

i=a haditevékenységek során keletkezett anyagi és technikai veszteség.

A fegyveres erők a hadműveletek anyagi és technikai szükségleteit hazai készletből, tartalékokból vagy speciális importból fedezték. A későbbiekben a tervezésnél a kereslet és kínálat egyensúlyra való törekvésénél számoltak csak kizárólag szovjet importtal is. Ez ma a NATO tekintetében is így van, amerikai vonatkozásban. A keresleti és a kínálati oldal azonban nem volt egyensúlyban. Magyarország ebben az időszakban a GDP 4-5%-át költötte katonai kiadásokra. A készletképzés viszont kiegyensúlyozatlan volt. A fegyverzeti tartalékok technikailag elavultak voltak. Magyarország nemzetgazdasági mozgósítási tartalékainak (M) képzése az 50-es években indult meg:

- stratégiai tartalék (ST) - üzem-és kenőanyag, gumiabroncs;
- állami egészségügyi tartalék (ÁEÜT) - katonai szükségkórházi felszerelések, gyógyszerek, kötszerek, vérpótló szerek.

A nemzetgazdasági tartalékokat ebben az időszakban a Tartalékgazdálkodási Igazgatóság (TIG) végezte. A TIG különböző tartalékokat (élelmiszer, ipari alapanyagok) az ország különböző pontjain tartalékolta.

Az 1980-as években az állami stratégiai tartalékok képezték a gazdaság rendkívüli időszaki működéséhez szükséges 6-10 hónapnyi ellátást. Az állami egészségügyi rendszer készenlétben állt a fegyveres erők, a szövetségesek és a lakosság egészségügyi ellátására. Egy évre elegendő hadiipari tartalékkal rendelkezünk. A TIG által központilag tartalékolta javak a lakosság ellátását és a gazdaság működését is fedezték. A rendszerváltást követően a tartalékok elfogytak, és a TIG-et felszámolták.[15]

A fegyveres erők szükségletei külső forrásra voltak alapozva, amely igen jelentős politikai kockázatot jelentett. Alapvető harci és technikai eszközök Szovjet importból érkeztek, de fegyvergyártásban Csehország, Lengyelország és Bulgária is kooperációs partner volt. Összességében elmondható, hogy a hadfelszerelési anyagok 70%-a szocialista országokból került importálásra.

A rendszerváltás utáni védelemgazdasági szakpolitika állomásai

A rendszerváltást követően bemutatásra kerül a védelemgazdálkodási politika hármas felosztásban: (1) a rendszerváltás utáni évek, (2) az euro-atlanti szervezeti tagság (3) a 2010 utáni törvényalkotás.

1992-ben a védelmi felkészítés a rendkívüli állapoton kívül már tárgyalta a szükségállapot és a veszélyhelyzet tényállását. Az 1999-es NATO csatlakozás lényeges változásokat hozott hazánk védelempolitikájában, a honvédelem rendszerében. A rendszerbe beemelték a NATO szövetségesi kötelezettségeket, a NATO infrastrukturális beruházásokat, az EU-s csatlakozáshoz szükséges biztonság-és védelempolitikai alapelveket is. 2003-ban a védelmi felkészítésben már elmozdulások fedezhetőek fel a háborús mozgósítás régi felfogásától. Ekkor a gazdaság felkészítése a békeidőszaki tervezésre irányul, amely az alábbiakat foglalja magába:

- beruházás;

- készletezés;
- kapacitás-fenntartás;
- adatgyűjtés;
- adatszolgáltatás.

Megjelenik a tartalékképzés rendszere, mely következőképpen épül fel:

- gazdaságbiztonsági tartalék (GT);
- állami egészségügyi tartalék (ÁEüT);
- állami céltartalék (ÁC);
- pénztartalék (PT).

A 131/2003-as Korm. rendelet bevezeti a védelemgazdasági alapterv elnevezést.[6] A tervezés időtartama az 1994-es állapotot tükrözte miszerint a veszélyhelyzet és szükségállapot időszakok 1-1 hónapot fed le, a különleges állapot hat hónapos veszélyeztetettségi, míg a háborús időszakokra egy hónapot, a helyreállítási időszakokra pedig hat hónapot számoltak. A Korm. rendelet tartalmazta a gazdaságmozgósítás fogalmát, de nem a termelés háborús célú tartalékolására koncentrált, hanem a GM tervének elkészítésére. A dokumentum csak a katonai válságkezelésben, béketámogató műveletekben és nemzetközi segélynyújtásban való közreműködésével számolt.

A védelemgazdaság harmadik periódusa a legújabb időszakot öleli fel. Magyarország Alaptörvénye újrászabályozta az ország védelmi feladatait, miszerint két sarkalatos törvény a honvédelmi törvény és a katasztrófavédelmi törvény fogalmazta meg a külső és a belső biztonság fogalmát. A védelemgazdaság duális felfogása szerint a gazdaság védelmi felkészítésével kapcsolatos feladatok a HM-hez, még a katasztrófavédelmi és rendvédelmi feladatok a BM-hez tartoznak. A védelemgazdaság külön kezeli tehát a katonai és nem katonai természetű veszélyek és fenyegetések elleni küzdelem kérdéseit. Az NGM elkészítette a védelmi felkészítés 2012-2030-ra vonatkozó koncepcióját, amely a gazdaságbiztonságot, mint komplex rendszert vizsgálta. Az új elképzelés szerint a hadtudományból ismert képességalapú metodikát veszik alapul a gazdasági biztonság tervezésére. Ennek előfutáraként az ágazati stratégia gazdasági-pénzügyi kidolgozását határozták meg. A Kormány 2011-ben elfogadta a koncepciót, annak megvalósítása viszont elmaradt. [16]

Az új kihívások transzformációja

A tanulmány értékeli az új biztonsági kihívások transzformációját tekintettel az energiabiztonság, pénzügyi biztonság, migráció, kiber biztonság, környezeti biztonság globális jelenlétére. A rendszerváltást követően az országunk célként tűzte ki az euro-atlanti integrációt kül- és biztonságpolitikai szempontból. Magyarország az 1999 utáni biztonságpolitikai megmozdulások NATO, majd 2004-től az EU csatlakozásokhoz igazodtak. [17] Az átalakulások 3 szakaszra oszthatók:

A hidegháború után megkezdődött a fegyveres erők csökkentése, átalakítása, az új fenyegetettségekre való készülődés, az újfajta háborúra való felkészülés. A külső és a belső biztonság kérdései elválaszthatatlanokká váltak, megjelentek a hibrid háborúk, amely az átfogó megközelítés (vö.: comprehensive approach) alkalmazását hozták magukkal.

Az időszak jellemzői:

- katonai szükségletek racionális csökkenése;
- védelmi költségvetés visszaesése;
- haditechnika megújításának igénye;
- fegyveres erők alkalmazása nemzeti és szövetségi rendszerben is.

A biztonságpolitika átalakulása. A biztonság fogalmának kiszélesítése, így megjelent a katonai és nem katonai biztonsági veszélyek és kockázatok feldolgozása, a rendvédelmi feladatok kiszélesítése, a terrorizmus elleni harc, és nem utolsósorban a katasztrófavédelem. Az adott időszakban az energiabiztonság, pénzügyi biztonság; migráció; kiber biztonság; környezeti biztonság területei jelentkező új biztonsági kihívások jelennek meg. Mindezen tényezők egy integráltabb és jobban koordinált védelmi igazgatási rendszer kialakítását eredményezték. [1]

Magyarország egyre kevésbé számol a konkrét háború kitörésével, amely a megváltozott biztonságpolitika hozadéka. Ennek eredményeképp a gazdaságmozgósítás transzformálódik a gazdaság békeidőszaki, védelmi célú felkészítésére ez által a gazdaságbiztonság kérdésköréhez kerül.

A fejezet igazolja a tézist, mert a bemutatott időszakok védelemgazdasági jellemzőiből kitűnik, hogy Magyarországnak a rendszerváltozást követően számos új követelménnyel kellett szembe néznie, melyet a nemzetközi szervezetekhez való csatlakozásból adódó biztonságpolitikai szemlélethez való alkalmazkodás is alátámaszt. Ennek következtében megállapítható, hogy (1) szükséges az egységes kormányzati koncepció kialakítása és alkalmazása védelmi igazgatás szempontjából (2) célszerű megalkotni egy, az új biztonsági kihívásokra is választ adó, az EU és NATO tagság követelményeire is támaszkodó összkormányzati koncepciót.

A VÉDELEMGAZDASÁG AKTUÁLIS HELYZETE MAGYARORSZÁGON

Az esszé utolsó fejezete elemzi, a fentiekben bekövetkezett változások hatásait ez által bemutatja a gazdaság védelmi felkészítésének aktuális helyzetét Magyarországon. Megállapítható, hogy hazánkban a már előzőekben bemutatott régi és a még kialakulóban lévő új rendszer ötvözete egyszerre van jelen.

A nemzetközi tendenciákhoz hasonlóan Magyarország biztonsági helyzete, ennek következtében biztonságpolitikája is változásokon megy keresztül. Új kihívásként jelent meg az ukrán válság, vagy a 2015. évi migrációs hullám, amely rámutatott a menekültügyi rendszer hiányosságaira, a bevándorlási, határvédelmi és a polgárvédelmi kapacitások elégtelenségére. A védelemgazdaságban egyre erőteljesebben jelenik meg a civil válsághelyzet kezelés. (vö.: átfogó megközelítés) A védelemgazdaság része a biztonságnak.

A védelemgazdaság szerepe a 2008-as gazdasági és pénzügyi válság óta felerősödött. A globalizáció hatására, a regionális szerveződések, valamint a tudomány és technika következtében kialakult újszerű biztonsági kockázatok okán megváltozott a hadviselés jellege. A klasszikus háborús modellt felváltotta a hibrid hadviselés, amely következtében nőttek a kiadások. 2008-tól kezdve a költségvetési erőforrások a biztonság- és védelempolitika alakító tényezői lettek. (vö.: EU: pooling & sharing; NATO: smart defence) [18]

Alapvető összefüggésként állapítható meg, hogy biztonság nélkül nincs erős gazdaság, stabil gazdaság nélkül pedig nincs erős védelem. A fent említett változások azonban nem azt jelentik, hogy az országnak nincs szüksége korszerű fegyveres és rendvédelmi szervek munkájára, hiszen a haza védelem továbbra is szükséges békében, katasztrófa helyzetben, katonai konfliktusban egyaránt. Továbbra is képviselni kell magunkat a nemzetközi érdekek és kötelezettségek érvényesítésére a nemzetközi válságkezelésben és a külföldi béketámogató műveletekben. Hazánk védelmének rendszerébe tartozik az egyenruhás szervezeteken túl az erős védelmi igazgatás, a gazdaság védelmi felkészítése, a lakosság és az anyagi javak megóvása.

A védelemgazdaság a közgazdaság egy alkalmazott diszciplínája, amely a nemzetgazdaság honvédelmi célú felhasználást tanulmányozza. [13] A globalizáció, és az új biztonsági kihívások terjedése miatt a tudományág kibővítetten is értelmezhető, miszerint a diszciplínának nemcsak a haderők gazdasági kérdéseit érdemes kutatnia, hanem be kell vonni a vizsgálatba a szélesebb körbe eső biztonsági tényezők gazdasági vizsgálatait is. Az új típusú biztonságpolitikai értelmezés szerint a terrortámadások, globalizáció, természeti katasztrófák, ipari balesetek gazdasági kérdéseinek megoldása ugyanúgy a nemzetgazdaság erőforrásainak mobilitásában rejlik,

mint korábban a klasszikus háborúk kapcsán. Magyarországon a régi hadigazdasági rendszer megszűnt a 90-es években, valamint átalakult a Varsói Szerződés feloszlásával. A változó biztonsági környezet miatt országunk főleg a soft biztonsági kihívások, kockázatok és fenyegetettség kezelésével foglalkozik.

KÖVETKEZTETÉSEK

A védelmi célú tartalékolás az államot és a társadalmat fenyegető, előre nem látható veszélyhelyzetek kezelésében, az adott szituációk felszámolásában kulcsszerepet játszó, úgynevezett elsődleges beavatkozó (honvédelmi és rendvédelmi) szervek, illetve speciális feladatkörre létrejött civil szervezetek működését, a lakosság ellátását, valamint a gazdaság válsághelyzeti működőképességének fenntartását biztosítja.

A védelmi igazgatás rendszerében nagyobb hangsúlyt kap a megelőzés és a felkészítés, mint a következményekkel való felszámolás. Ez magába foglalja azt a tényt, hogy kellő hangsúlyt szükséges fektetni a felkészülés feladatainak békeidőszakban történő végrehajtására.

A fentiek tükrében a tanulmány a tézis igazolása érdekében először bemutatta a biztonságot meghatározó tényezőket. A második fejezet elemezte a védelmi igazgatás történetét különös tekintettel az 1990-es; 2000-es évek valamint napjaink vonatkozásában. A dolgozat harmadik fejezete történelmi aspektusból elemzi a védelmi tartalékolás rendszerét a II. világháborúban, a hidegháború időszakában és a rendszerváltozást követően, ahol bemutatásra kerül a védelemgazdálkodási politika hármass felosztásban. Az esszé utolsó fejezete elemzi, a fentiekben bekevertetett változások hatásait ez által bemutatja a gazdaság védelmi felkészítésének aktuális helyzetét Magyarországon.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1] BABOS Tibor: *Az európai biztonság öt központi pillére*; http://193.224.76.2/downloads/konyvtar/digitgy/phd/2004/babos_tibor.pdf (letöltve: 2017.08.22.)
- [2] BABOS Tibor - KOVÁCS Zoltán: *A nemzetgazdaságra háruló védelmi célú tartalékolással összefüggő feladatokról szóló koncepcióról szóló előterjesztés*, Budapest 2016.
- [3] HORVÁTH László: *Változások a védelmi igazgatás területén*; http://portal.zmne.hu/download/konyvtar/digitgy/nek/2005_2/07_horvath.pdf (letöltve:2017.05.11.)
- [4] 1041/1994. (V.I.) Korm. határozat a nemzetgazdaság védelmi felkészítése tervezéséről és a védelmi célú tartalékolási tevékenység szabályozásáról
- [5] 176/2003. (X.28.) Korm. rendelet a befogadó nemzeti támogatás feladatairól
- [6] 131/2003. (VIII.22.) Korm. rendelet. a nemzetgazdaság védelmi felkészítése és mozgósítása feladati végrehajtásának szabályozásáról
- [7] 2112/2004. (V. 7.) Korm. határozat a terrorizmus elleni küzdelem aktuális feladatairól
- [8] 2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról
- [9] 1410/2011. (XII.1.) Korm. határozat a gazdaságbiztonsági rendszer létrehozásáról

- [10] 1221/2016. (V.02.) Korm. határozat a védelmi felkészítés egyes kérdéseiről
- [11] HORVÁTH Miklós - KOVÁCS Vilmos: *Magyarország az atomháború árnyékában*; Zrínyi 2016.
- [12] MILWARD A.S. *Háború, gazdaság, társadalom 1939- 1945. A II. világháború háttérében meghúzó gazdasági események*; Aquila 1999.
- [13] SZENES Zoltán: *A védelemgazdaság helyzete Magyarországon*;
http://epa.oszk.hu/02700/02735/00080/pdf/epa02735_katonai_logisztika_2015_2_005-052.pdf (letöltve: 2017.01.20.)
- [14] KISS Dávid: *A Kádár- korszak háborús védelmi igazgatási rendszerének kiépítése (1964-1975)*;
http://www.honvedelem.hu/container/files/attachments/61193/a_kadar-korszak_haborus_vedelmi_igazgatasi_rendszerenek_kiepitese.pdf (letöltve: 2017. 10.14.)
- [15] TÓTH József: *A védelmi célú tartalékolás rendszere, és strukturális változásai napjainkban*;
http://tudomany.szolnok_mtesz.hu/kulonszamok/2007/cikkek_pdf/Toth_Jozsef.pdf (letöltve: 2017.10.14.)
- [16] MEDVECZKY Mihály: *A nemzetgazdaság biztonságos működésének és védelmi felkészítésének 2012-2030 közötti időszakra vonatkozó átfogó koncepciója*; Hadtudomány 21.4. (2011) 59-68. o.
- [17] Külügyminisztérium: *Magyarország a NATO-ban*;
http://2010-2014.kormany.hu/download/0/7b/20000/magyarorszag_a_NATO-ban.pdf (letöltve: 2017.10.14.)
- [18] BABOS Tibor: *Hibrid hadviselés a NATO-ban*; https://adtplus.arcanum.hu/hu/view/HonvedsegiSzemle_2010/?pg=312&layout=s (letöltve: 2017.10.14.)